

Um at missa fótafestið

Nær munnu óvanligar tíðir hava sett djúp spor eftir seg í Føroyum?

Heri Mohr

Sjálvandi settu árin 1940-1945 djúp, varandi spor, meðan Føroyar vóru hersettar av bretskum hervaldi. Í miðöldini og longri aftur, tá ið búseting so við og við fór fram í Føroyum, tóku sagnir og ævintýr seg so líðandi upp – sjálvsagt bert í munnligum líki – við leikluti í Føroya søgu.

Jakop Jakobsen, føddur í Tórshavn 22.02.1864, deyður í Keypmannahavn 13.08.1918, føroyskur málgranskari og norðurlendskur filologur, skrivaði Sagnir og Ævintýr og gav út hetta stóra bókaverkið 1898-1901.

Tá ið nøkur mentafólk – føroyingar og danir – í 17. og 18. øld lögdu árar út, til tess at skapa eitt haldgott føroyskt skriftmál, framdu tey størsta siðsøgu-bragd nakrantíð í Føroya søgu, tí við einum slíkum skriftmáli bar til at goyma og varðveita minni og hendingar, áðrenn alt fór í gloymsku og hvarv í myrkri. Okkara "Føroya søga" varð sum kunnugt skrivað av dugnaligum søgufólki í Íslandi og Danmark við teirra skriftmáli.

Her fara vit ikki longri aftur enn til ta tíðina, sum gomul fólk halda seg minnst okkurt um í smáum brotum.

Gomul fólk minnst, hvussu tey sum børn – á økinum úti á Reyni, á Doktoragrund, í Gongini og øðrum økjum har um leiðir í tí gomlu Havnini – hildu uppat við at spæla niðri í Gongini. Men tey minnst eisini, at nakrir menn byrjaðu at sundursorla øll tey smáu húsini í Gongini millum Müllershús (fyrr Tingstova) og Fútastovu: Villustova, Oyspustova, Í Gong, Í Dali, Dávastova, Við Stein og Ísaksstova. Ikki einans húsini, men eisini tún og frárensl, rein og nosslig, vórðu sorlað. Alt

Soleiðis sá Gongin út aftan fyri Sjóvinnubankan – áðrenn húsini imillum Fútastovu og Müllershús vóru rivin niður, so Sjóvinnubakin kundi standa klárur í 1932. Genturnar fremst í myndini standa undir veggnum á húsunum hjá Bókbindaranuym – sum Jórur í Dali, nú eigur. Hvítu húsini aftast í myndini eru Nólsoyarstova. Vit síggja suðursíðu og eystaru síðu á Nólsoyarstovu.

Her var Gongin líka trong og hugnalig, sum hon í einasta varðveitta partinum, sum nú er, millum Nýggjustovu/Baianstovu og Fútastovu/Vertshúsið

Mynd av Skansagarði, sum hann sá út í 1879. Heri Mohr vaks upp fyrstu árin í Skansagarði, áðrenn húskið í 19XX flutti í nýggj hús yvri við Strond, tá Heri Mohr var um 10 ára aldur

varð brotið niður. Alt, bæði úti og inni, hvarv.

Hetta paradísið hjá tilkomnum og børnum í tí gomlu Havnini hvarv so við og við í 1931. Tá var hann, ið hetta skrivar, 6 ára gamal.

Í staðin fyri tey sjei húsini kom ein tjúkkur betongveggur við ongum hurðum og ongum vindeygum móti Gongini. Kanska var ein hurð í sunnara enda av múrinum.

Gamalt liv og gomul sál og spælandi børn í Gongini. Alt hvarv. Við hesari vandalismu

kom Joakim von And-syndromið í gullkálvadansin.

Tá komu óvanligar nýggjar tíðir í Føroyum.

Syndromið í tí nýggja betongveggnum bólgaði, trokaði seg í hvørja smogu og hvørja sprekku; fekk vald. Rillaði onkuntíð, fekk hjálp uttanífrá, brast so við einum braki á sjálvum trýssinstjúgunda føðingardegnum. Nógv fólk vitjaðu – og ervið varð drukkið. Men gullkálvasyndromið í Gongini hvarv ikki, og føroyingar í túsundatali rýmdu av landinum.

Tømdir eru steypar allir. Men dansurin um gullkálvin gevst ikki so, hóast eingin treður dansin undir moldum.

Um mentafólk sum William Heinesen og Maurentius við Stein og fleiri onnur ikki við kærleika og listarhegni høvdu dugað at greitt frá tí gomlu Havnini og fólkunum, sum har livdu, virkaðu og doyðu, ja, so var øll livandi mentan um okkara forfedrar í Havn horvin í gloymsku. Hóast okkara føroyska skriftmál tá var veruleiki.

Sum kunnugt kann vandalisma ikki hvørva við einum pennastroki. Tvørturímóti. Vandalisma er vanliga seigilvað við nýggjum vøkstri. Vanliga kallað ókrút.

Slík vandalisma hevur, hóast alt, ikki trivist úti í tí gomlu Havnini, hóast sumt har er merkt av tonnum tíðarinnar.

Í 1760-61 lat presturin í Hvalba, Johan Henrik Samuelsen Weyhe, byggja eini hús úti á Reyni í Havn til dóttur sína Armgard Maria Weyhe, sum varð gift í Keypmannahavn 31. juli 1753 við einum hattamakara, Niels Sørensen Egholm. Í hjúnabandinum vóru 2 synir og ein dóttir. Hjúnabandið slitnaði, og Armgard Maria, nú Egholm, flutti heim aftur til Føroya við tveimum av børnunum.

Tað triðja flutti seinri og búsettist eisini í Føroyum. Í nýggjum hús, Egholmshús, sum pápin læt smíðja, búði Armgard Maria Egholm, til hon doyði 30. oktober 1828.

Ommudóttir hennara, Armgard Maria Egholm, 1791-1888, og maður hennara, Jørgen Frantz

de Hammershaimb, 1767-1820, vóru foreldur V. U. Hammershaimbs.

Tá ið Armgard Maria Egholm gjørdist einkja, flutti hon við tveimum børnum úr løgmannsetrinum á Steig til mammuna í Nýggjustovu í Havn. Har búði hon til 1834 við dóttur síni, tá tær fluttu til sonin og beiggjan, sum tá búði í Keypmannahavn, Overgaden neder Vandet 168. Hon búði hjá soninum, til hon doyði í 1888.

Foreldur V. U. Hammershaimbs vóru sum sagt Jørgen Frantz Hammershaimb, lögmaður, og Armgard Maria Egholm, ommudóttir Armgard Mariu, fødd Weihe, gift Egholm.

Um Skansagarð úti á Reyni vita vit, at ein Madame Hammershaimb átti Skansagarð í 1784, og at einkjan Johanne Hammershaimb, sum búði á Skansagarði, doyði 14. oktober 1791, 67 ára gomul. Hon var tann fyrsta, sum varð jarðað í nýggja kirkjugarðinum á Bryggjubakka.

Nær Skansagarður varð bygdur, er óvist, men tað er sannlíkt, at hann er bygdur um somu tíð sum Egholmshús, t.v.s. 1760. 1. juli 1879 keypti Johan Vilhelm Mohr, abbi mín, deyðsbúgvíð eftir Jens Davidsen og konu hansara Maren Margrethe Johannesen: Skansagarð, pakkhús, torvskerarætt í Havnardali o.a. fyri 4.300 krónur. Soleiðis sum búgvíð varð gjørt upp, má tað haldast at hava verið eitt valaheim, sum myndaði búgvíð. Vilhelm Mohr var tiltikin røkin maður. Tá ið Skansagarður gjørdist hansara ogn, varð hann væl umsitin bæðiuttan og innan. Eitt nú varð træ-

